

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

[gazeta_zaman](https://www.instagram.com/gazeta_zaman)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Биринчи кьонгороу

КъМР-ни Башчысы окъуучулары байрам бла алгышлагъанды

Биринчи сентябрьде Къабарты-Малкъар Кыраллыгыны кюню бла бирге Билимни кюнун да белгилегенди

Сентябрьни биринчи кюнунде школлада парталаны артларына биринчи классха баргъан 12 500 сабий олтургъанды. Билим берген окъуу юле ишлерин терели халда башлагъандыла.

КъМР-ни Башчысы жангы окъуу жылны Черек районну Огъары Жемталада Чубакъланы Алийни атын жюрютген орта школну биринчи классха баргъан сабийлери эм устазлары бла тубегенди. **Казбек Коков** кыуанчлы линейкада сюелгенлени Билимни эм Къабарты-Малкъар Республиканы Кыраллыгыны кюнлери бла алгышлагъанды, окъууларында жетишимли болурларын тежегенди. Кыуанчлы жыйылыугъа Черек муниципал районну администрациясыны башчысы **Муртазланы Борис** да къатышханды.

Къабарты-Малкъарны Башчысы башда сагъынылгъан кезиуле бла Инстаграмны кесини энчи бетинде алгышлау сезон басмалагъанды:

«Къабарты-Малкъарны хурметли инсанлары! Багъалы школчула, студентле, устазла эм ата анала!

Жюрегими ичинден сизни барыгъызны да Билимни кюню бла эм жангы окъуу жыл башланганы бла алгышлайма.

Биринчи сентябрьде устазланы ишлеринде жангы кезиу башланады, ала окъуучула бла тубешгенлерине кыуанадыла. Студентлеге бла окъуучулауа уа-кыуанчлы жашау эм сейир шартладан толу кезиу башланады, ол заманлада шуехлукъ кючленеди, билим алыргъа итиниулюк тууады, жангы фахмула эм онгла ачыкъланадыла.

Быллай кюнде артыкъда бек алгыш сёзлени сабийлени юретиучюлеге, устазлауа эм преподавательлеге жоралайбыз. Аланы усталыкларыны, ишге уллу келлю болмагъанлыкларыны, итиниулюклерини хайырындан келир телюбюзню тамблагъы кюню аланы кюллериндады».

«Устазлауа, преподавательлеге, ата-аналауа саулукъ эм монглюк тежейме, школчулауа бла студентлеге уа билимни сейир дуниясына жолоучулукъну этерге. Жангы окъуу жыл сизни барыгъызга да бийикликке кетюрюлюу бла байламлы болсун!» - деп жазгъанды республиканы Башчысы Инстаграмны энчи бетинде.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коквну Терроризмге къажау кюрешде бир ниетлиликни кюню бла байламлы ЧАКЪЫРЫУ СЁЗЮ

3 сентябрь Россейни белгили кюнлерини оруламасында Терроризмге къажау кюрешде бир ниетлиликни кюнюча белгиленеди. Ол дата 2004 жылны сентябрь айны биринчи кюнлеринде Бесланда болгъан бушуулу ишле бла байламлыды. Ол заманда террористлени хаталарындан 300-ден артыкъ адам ажимлы ёлгенди, аланы жарымындан асламы уа сабийле болгъандыла. Ол мурдарлыкъ иш террористлени масхапсызлыкларыны, жаныуар халларыны, огурусулукларыны, бетсизликлерини чеги-кыйыры болмагъанын толу кергюзгенди.

Къабарты-Малкъар террорчулукну огурусулугун кесинде сынагъанды. 2005 жылны октябрь айында болгъан ишле бизни эсибизден кетмегенди. Ол заманда Нальчикге террорчу чабыууллукъ этилгенини хатасындан мамыр адамладан 14-сю, право низамны сакълауладан да 35-си ёлген эдиле. Жарсыугъа, андан сора да, террористле тынчыкъ бермеген эдиле, аланы хаталары кеплеге жетгенди.

Биз террористлени кюллеринден жоулгъанланы жюрегибиз ачып алай эсгеребиз. Бизни, шендю жашап тургъанланы, борчубуз – ёлгенлени эсде тутханыбыздан сора да, аллай кюйсюзлюк къайтарылмаз ючюн кюлубуздан келгенни аямазгъады. Аны ючюн а бизни кеп миллетли Россейибизни халкыны заман бла сыналгъан ниет, адеп-къылыкъ хазналарын, бир-бирге хурмет этиуню, бир бирни ангилауну кеп ёмюрледен бери келген терелерин къаты сакъларгъа эмда кючлендире барыргъа керекбиз.

Хурметлеу

Эсгертмеге – ариу гюл къысымла

Къабарты-Малкъар Республиканы Кыраллыгыны кюнунде аны азатлыгы ючюн жанларын-къанларын аямай сермешгенлеге баш уруу, Нальчикде солуу паркда Ёмюрлюк отха гюлле салыу ахшы тереге айланганды. Ма бу жол да эсгертмени кепле жокълагъандыла. Алгъаракъдан окъуна алайгъа шахар администрацияны, жамауат организацияланы, миллет маданият араланы келечилери келген эдиле, жаш адамла, ата-аналары бла сабийле да кеп эдиле.

Ала Ата журтну эмда республиканы кюруулай жан бергенлени хурметине бир минутну шош сю-

елгенди. Андан сора Нальчик шахар округну администрациясыны башчысы Таймураз Ахохов бла Урушну, урунуу да ветеранларыны шахар советини таматасы Абдулаланы Мустафа бла бирге эсгертмеге гюлле салгъандыла.

Ызы бла мемориалны къатында "Жигитле ёмюрде да эсде турлукъдула" деген эсгертмеге да гюл къысымла салыннгандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Телерадио
ЫЙЫКЪ 5-8 бетле

Эсгертме

Унутургъа эркин туюклубюз
4 бет

Итиниулюк

Жюзюп,
Босфорну бир
жанындан
башхасына
ётгенди

9 бет

Журтубуз

Эки оюлгъан къала

Бахсан ауузу бла ёрге бара,
Тырныауздан юч-тёрт къычырым ётгенлей,
Бахсан сууну сол жанында,
ариу кюнлюм бетде,
тик къаяны аллында оюлгъан
кеп таш хунала, юй-журт мурдорла керебиз.

10 бет

Жолоучулук

Казбек Коков промышленность эм эл мюлк предприятиеланы турмушлары бла шагъырейленгенди

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Коков** бир-бир промышленность эм эл мюлк предприятиялада ишчи тубешиуле бардырганды, андан сора да, жоллада кзурулуш ишле калай барганына кыраганды. Жолоучулукта республиканы оноучусуну биргесине КЪМР-ни Правительство Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров**, эл мюлк министр **Хасан Сижажев**, транспорт эм жол мюлк министр **Аслан Дышеков**, муниципалитетлени администрацияларыны башчылары болгандыла.

Эски Черекде республиканы Башчысы «Агро плюс» деген акционер обществовону тахта кетгелле салган жеринде болганды, ол республиканы агропромышленность

Эл мюлк предприятияда 313 адам урунады. Кооператив кюзлюк будайны эм арпаны, андан сора да, чеплеуню, силослукъ нартохню, сояны, кудоруну, бир эм кепжыллыкъ битимлени, башха затланы да есдюреди.

Казбек Коков Герменчикде «ЭРПАК» деген жабык акционер обществода да болганды. Биригиде картонну чыгарыуу жаны бла битеу производство иш аллындан башлап, ахырына дери кзураганды. Анда картонну жукъа тюрлюсюн эм гофра кыагытны этедиле. Предприятияде 300-ге жуукъ адам урунады. Бир айга мында 4000 тонна гофра кыагыт эм картонну жукъа тюрлюсю чыгарылады. Бу биригиу Россейни ЮГ жанында кы-

предприятияларыны араларында эм уллуладан бирине саналады, анда производство «төгерек амалла бла» кзураганды. Башхача айтханда, мында тахта кетгеллени кеслери есдюредиле, жарашдырадыла, токкенледе сатылырча консерва продукция этип да чыгарыдыла. Биригиде 180 адам урунады.

Бююнлюкде предприятияны бахчаларында тахта кетгеллени жыйыуу барады, ол санда томатланы, нашаланы, чибжини эм башха битимлени. «Агро плюс» консерва продукциясын Россейни кеп регионларына жибереди.

Ново-Ивановское элни сабанларына да барганды Башчы. Шендю алада тирликни кыстауу жыйган кезиулериди. «Ленинчиле» деген эл мюлк кооперативни ишчилери мирзеу жыйынуу бошагандыла, бююнлюкде мирзеулюк нартохню оруп башлагандыла.

лын кыагытны акъ тюрлюсюн жиберген жангыз предприятияга саналады.

Кийимле тикген «Воентекстильпром» ачык акционер обществовону «Авангард» фабрикасында уллу производство кзураганды, анда 600-ге жуукъ адам урунады. Мында арт кезиуде уллу инвестиция проект хайырланьрга берилгенди. Кыабарты-Малкърны Башчысы иш кылай кзураганы бла шагъырейленгенди. Фабрика да беш цехден кзурадыла, ол санда сынаула бардыргъан, басма этген, кумачланы бичген, хазырагъан, тикген эм продукцияны бирге жыйган цех. Биригиуню Бахсанда бла Залукокоажеде бирлешип ишлеген бёлюм-лери барды. Мындан арысында да биригиу производство кучлерин кенгерттир мураты барды, бёлюмлеринде ишчи жерлени да кёбейтирикди.

Шендю биригиу айный барады, анда заманны излемине кере технологияла да сингдириледи, республиканы бюджетине кезиунде налогла теленеди, жангы ишчи жерле кзурадыла. Казбек Коков предприятияны оночулары бла тюрлю-тюрлю сорууланы сюзгенди, ол санда социальный магъаналы, айнырга кыаллай муратлары болганын, урунганланы иш хакъларын кетюрюу, алагда ишлеген жерлеринде тап болумла кзурау, профессионал билим берген учрежденияла бла байламлыкъ жюрютюу эм ишчилени квалификацияларын кетюрюу.

Республиканы Башчысы эл мюлк предприятиялада эм промышленностьда урунганланы ашхы ишлегенлери ючюн ыспас этгенди эм Кыабарты-Малкърны Кыраллыгыны кюню бла алгышлаганды.

МУНИЦИПАЛ САГЪАТ

Сёз эпидемиология болумну, окъутуу амалланы эм миллет проектлени юслеринден барганды

КЪМР-ни Башчысы **Казбек Коков** «муниципал сагъатны» бардырганды, аны ишине КЪМР-ни Правительство Председатели **Мусукланы Алий**, аны биринчи орунбасары **Муаед Кунижев**, КЪМР-ни саулукъ сакълау министри **Рустам Калибатов**, КЪМР-ни жарыкъландыруу, илму эм жаш телюню ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов**, муниципал кзуралуулары администрациялары башчылары кыатышхандыла.

Рустам Калибатов билдиргенге кере, бююнлюкде республикада эпидемиология болум бир кесек тюзеле башлаганга ушайды, госпитальлагда тюшгенлени саны да аз бола барады.

Битеу да больницалада 745 ундурукъ жарашдырылганды, алада 614 адам жатадыла, реанимациялада 76 саусуз турады, амбулатория амал бла 969 адам багылады. Вакцинацияны 160 мингге жуукъ адам этгенди, аладан 125 минги эки кезиуню да етгендиле. Бирикген иммунитет болур ючюн план 40,3 процентге толганды. Халкыга иммунизация этиу жаны бла Зольск, Эльбрус районла эм Прохладный сахар алчылары санындадыла.

Республиканы Башчысы муниципал кзуралуулары таматарларыны эслерине вакцинацияны бардыруу бла байламлы

халкы асламланы ичинде ангылаты ишни бардырырга кереклисин салганды. Биринчи сентябрьден башлап, школлада окъутуу терели халда барлыгын билдиргенди, аны бла бирге Баш санитар врачны санитар-эпидемиология жорукъланы мындан арысында да жюрютюрге кереклисин чертгенди.

Ол дагыда Пролетарское элде школну ремонту бошалганын айтханды, аны бла байламлы эллиле Башчыга «тюрюнлей линияны» кезиунде тилекле-

рин билдирген эдиле. Красносельское элде 500 сабийге жангы школну проекти эм кыагытлары да жарашдырылгандыла. КЪМР-ни Жарыкъландыруу, илму эм жаш телюню ишлери жаны бла министерствосу кыошак халда окъуу жерле кзурарга федерал бюджетден Россей Федерацияны «Билим бериуню айнытуу» деген кырал программа-сында субсидия алыр ючюн заявка жибергенди. Казбек Коков жер-жерли администрациялары таматарларына

сабийле турган социал учреждениялары тапландыруу бла байламлы кемчиликке кыалган эселе, аланы болжалга салма, кетерирге кереклисин эсертгенди.

Мусукланы Алий муниципал кзуралуулада миллет проектле кыалай толтурулганыны юсюнден айтханды. Сегиз миллет проектни тамамларга бёлюнген 1,6 миллиард сомдан, бююнлюкге 968 миллион сом хайырланганды, башхача айтханда, ол 58 процент болады.

«Чыгармачылык иш бла кюрешген адамла» деген проектке белгиленген ишле бошалгандыла, «Адамлага жарыкъландыруу проектте 32 муниципал объектде ишле этилгендиле, кыалган сегиз объектде алыкъа бардырыла турадыла. «Хар сабийни жетишими» деген проектке школланы спорт залларына тынгылы ремонт этилгенди.

«Муниципал сагъатны» кезиунде районланы жер-жерлеринде тизгинни жыйыуу соруула да сюзюлгендиле. КЪМР-ни Башчысы Казбек Коков республиканы Правительствосуна муниципал администрацияла «Экологистика» деген регион оператор бла ишлерин болган онглага кере кзурарга эм жумушланы да тынгылы этерге буюрганды.

АЧЫЛЫУ

Жангы мектепте ахшы билим алырча битеу онгла кыралыпдыла

Билимни кюннде Ново-Ивановское элде Шура Козуб атлы 7-чи номерли лицейни 440 жери болган жангы мектепни ачылуу болганды. Ол РФ-ни «Шимал-Кавказ федерал округну айнытуу» программасыны бардырылууну чегинде ишленгенди.

Жыйлыуу КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, РФ-ни Кырал Думасыны депутаты Геккиланы Заур, КъМР-ни кырулуш эм жашау журт-коммунал мюлкюню министри Алим Бербеков, Май муниципал районну администрациясыны таматасы Татьяна Саенко, КъМР-де Россейни миллет гвардия аскерлерини таматасы орунбасары Алексей Трушин, жамауат келечиле, эллиле да кытышандыла.

КъМР-ни Парламентини депутатларыны атларындан жыйылганы Татьяна Егорова алгышлаганды:

- Биринчи сентябрь энчи, жюреклени кызгаган байрамды, ол жангы онгланы, чыгармачылык башламчылыкканы белгилейди. Бююн биринчи классга келгенге да мектепле эшиклерин кенг ачандыла. Школну тауусурукла да абдан жашауну босагысына сюелди, битеу школчула уа бир кезиуу атлаууча ёрге боладыла.

Алай новоивановскечилеге

бу бююн энчи кезиуу, бююн жангы школ – Шура Козуб атлы 7-чи номерли лицей – эшиклерин ачады. Ол кепден бери сакланган болумду, эсепле биз ышангандан эсе иги болгандыла. Мектеп жарыкды, ариуду, жангы технологияла бла жалчытылыныпды, мында сабийле ахшы билим алырча битеу онгла кыралыпдыла.

Республика ол кюн эки байрамны белгилегенин чертип, Татьяна Егорова жыйылганы КъМР-ни Кыраллыгыны кюню бла алгышлаганды.

- Барыгызны да бу байрам бла алгышлайма, эмда сабийле, сизни хар жетишимиз ёз Къабарты-Малкъарны игилигине кышумчулук болганын унутмагыз. Саулук, насып, кыуанч эм кеп тюрлю жетишимле!

Геккиланы Заур кесини сёзюнде шёндюгюлю школну ачылуу ёсюп келген тёлню тийишлисича айнытырча эм юретирича ахшы болумланы кырау амал болганын белгилегенди. РФ-ни Кырал Думасыны депутаты, Къабарты-Малкъарда Росгвардияны кадет классы биринчи бу лицейде ачылганына эс буруп, кыуучулагы жангы жетишимле, ахшы билим эм белгиле тежегенди.

Кызыл тасманы Татьяна Егорова, Геккиланы Заур эм Татьяна Саенко кесгенди. «АССО»

кырулуш фирманы таматасы Насталаны Алисултан лицейни директору Елена Хивричге жангы махкемеден энчи белгиси бла ачычны бергенди.

Школну ачылуу эм Билимни кюню бла байламлы биринчи классха келген сабийле назмула кыууандыла, алгышла айтхандыла эм кыууда жетишимле болдуруга сёз бергенди. Байрам линейканы кычыуун кезиуу уа жангы кыуу жылны белгиси болган биринчи кыонгуроуну зынгырдау болганды. Ызы бла конакъланы мектепни ичинде айландыргандыла.

Жангы мектеп шёндюгюлю излемге келишгенин белгилерге тийишлиди, анда ашхана, саулукук кыраган оту, фильмотека, актовый зал эм башы жабылган спортзал бардыла. Ара блокда кыууу эм лаборатор классла, кышак билим берген жерле ишленгенди. Комплексе дагыда футбол майданы бла стадион, баскетбол эм волейбол майданла кышулупдула. Энчи котельня, резерв генератор установка да кыралгандыла.

Алай бла лицейде ёсюп келген тёлню не жаны бла да айнытырча, кыуучулагы ахшы билим берирча битеу онгла кыралыпдыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Шёндюгю излемге келишеди

Кеп болмай, Къабарты-Малкъарны Кыраллыгыны эм Билим бериуну кюнлерине жораланып, Чегем районда 500 кыуучуга мектеп бла 140 сабийге садик ачылгандыла. Социал магъаналы

арысында да муниципалитетде сабийлеге тап болурча бар амалла хайырларыкъларын айтханды. Бююнлюкде билим бериу учреждениелада бийик квалификациялы устазла бла юретиучюле

объектле «Билим бериу» эм «Демография» миллет проектлеге кере ишленгенди.

Кыууанчы жыйлыуу КъМР-ни Правительствосуну, Парламентини, РФ-ни Кырал думасыны депутатлары, ич ишлени келечилери эм башхала кытышандыла.

Республиканы Правительствосуну Председатели Мусуланы Алий, байрамны ача, жангы билим бериу учреждениеланы кырулушу федерал араны болушлугуу бла бардырылганын чертип, мында жарыкъландыруу эм юретиу ишге да тынгылы тамамларыкъларына ышанганын белгилегенди.

Ызы бла Чегем районну администрациясыны башчысы Юра Борсов да, айтылган сёзлеге кышула, мындан

урунганларын, ала борчларын ажымсыз толтурганларын белгилеп, ол этилген муратлагы жетерге битеу онгла болганларын чертгенди.

Эсге сала айтсак, мектепни уллулугу он минг квадрат метрден аслам болады. Аны кырулушунда жангы материалла эм технологияла хайырланылгандыла. Кеси да бююнню оборудование бла жалчытылынганды. Ол себепден объект айбатлы этилгенден сора да, кыоркыуусулукканы жаны бла да бар мардалагы толу келишеди - тегерек-башда камерала, от ёчюлтюучю эм башха системала ишлейди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

ТОЙ-ОЮН

Тепсеуле, жырла, конкурсла

Республиканы Кыраллыгыны, Нальчикни эмда Билимни кюнлерине жораланган концертле шахарны кеп жерлеринде ётгенди. "Восток" кинотеатрны аллында, хар заманда, "Родник" хор жырлаганды. Жабагы Къазаноко атлы эстетика арага жюрюген кызыккыла бла жашчыкыла уа усталыкларын Атажук ууну терек бахчасында кёргозгенди. "Биз- Кавказны балаларыбыз! Анга кертчилебиз!" деген ат бла кыралган концерт программагы кытыш-

ханла уа уста тепсегенлери эм жырлаганлары бла кырауучулары ыразы ётгенди.

Концерт программа сау юч сагыатха жуук заманны барганды. Ол жарык да, сейирлик да болганы себепли, солуу паркга келгенден кепле, алагы сюелерге тышгенине да кырамай, ахырына дери кырагандыла, жырлаганлагы бла тепсегенлеге кызыуу кыарсла бла тубегенди.

Къабарты орамда уа жаш жырчыла, поэтле, миллет маданият араланы келечилери,

блогерле да жырлап, тепсеп, назмула айтып, алайгы келгенлени эрикдирмей тургандыла.

"Мени сюйген Нальчигим" деген ат бла уа сабийлени араларында асфальтда сурат ишлеу конкурс бардырылганды.

Той-оюн "Искож", "Александровка", Нальчикде 33-чю номерли мектепни, "Нальчик" аэропортну майданларында да кыралгандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Эсе тутуу

Унутурга эркин түюлбүз

2004 жылны сентябри Шимал Осетияны бир гитче сахарыны, аны кый, саулай Россейни да жашаун тюрлендиргенди. 3 сентябрь бизни кыйралга энчиди, эсериуну бла бушуу этиуну кюндю, Терроризмге кыжау кюрешни бир ниетлигини кюню.

Андан бери 17 жыл озганды, алай террористле салган жарала сынтыл болмагандыла, ашланганлай турадыла. Кыралны жаша-

лап Шимал Осетияда жыл сайын биринчи сентябрьден ючюнчю суне дери бушуулу ишле бардырыладыла. Ол кунледе адамла оюлган шолну орунда ачылган мемориал комплекси, ёлген жесирлени асламысы асыралган кыбырланы – «Мёлеклени сахарын» гюлле бла жабадыла. Алайда дагыда 2005 жылда «Бушууну тереги» деген эсертме ачылганды, бир жылдан а жесирлени эркин эте туруп жанларын берген спецназчыла бла кытхарычулагы мемориал сюегендиле.

Бесланда ол бушуу ючюн окуу жылны башлануу 4 сентябрьге кечюрюлгенди. Чачдырылганыча турган шолну арбазында уа Осетияны халкы жыйган эмда кыралны тюрлю-тюрлю регионлары жиберген ахчагыла Бесланы кыагы анакыларыны храмы ишленгенди.

Бесланда ажимлы ёлгенлеге эсертмеле дагыда Владикавказда, Санкт-Петербургда, Москваны ортасында, Кырачай-Черкесни Коста-Хетагуров атлы элинде, Флоренцияда бла Италияда сюегендиле. 2015 жылда уа италиялы Кампо сан Марино коммунасыны ара орамларындан бирине «Бесланы сабийлерини орамы» деп атаганды.

Биз барыбыз да ол бушуулу кюнню эсе тутарга керекбиз. Унутурга эркин түюлбүз. Не ючюн? Аллаи кюйсюзлюк кыайтарылмаз ючюн! Мёлек сабийлени жашауларын юзгенлени аякы тюплеринде от жанар ючюн!

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

уунда бир заманда да болмагандыла улуу кюйсюзлюк этилгенни адам улу кыалай унутсун?! Террористле 334 адамны азап чекдирип жойгандыла, аладан 186-сы сабийле болгандыла.

Бесланы юсюндөн сагынганды, ол бушуулу кунледе анда болмагандыла, ол азаплыкны чекмегенле окуна титирейдиле. Ол кюн кыуанчлы линейкага келгенлени кюнлерин террористле кыарангы этгендиле, байрамны бушууга айландыргандыла. Окыучулары, аланы ата-аналарын, устазларын да малгунла, автоматлары кёкюрклерине тиреп, спортзалга ургандыла. Кыачарга, алагыа

кыжау сюелерге кюрешгенлени уа ёлтюрюп баргандыла. Минг адам жесирге тюшгенди. Жюзле бла хатасыз сабийле хауа жетмей, суусап болуп кыыйналгандыла.

Генеральный прокуратураны шартларына кере, Бесланда шолго чапханла 32 болгандыла. Аланы араларында эки тишируу да бар эди, ма ала кытхарыу операцияны кезиунде кеслерин шолну ичинде, мамыр адамлары орталарында чачдыргандыла. Спецназчыла бандитледен бирин кюлгя этгендиле, кыалганлары уа ёлтюрюлгендиле.

Энди 3 сентябрь унутулмазлык кюн болганды. 2005 жылдан баш-

ТАПЛАНДЫРУУ

Жолланы тазалап бошарыкдыла

Бу кунледе кыаты жаун бла жел бир ненча тау элде улуу хата салгандыла. Ол санда, ыркыла келип, «Экинчи Чегем – Булунгу», «Куба-Таба – Огыры Куркужин», «Заюково – Туфкарьер – Дыгамуха», «Кенделен – Кюллюм», «Кенделен – Кыанжол» жолланы, Былымда кыабырлагыла барган орамны ыркы талаганды.

Хушто-Сыртда уа, жолланы тозуратхандан сора да, эки юйню батдырганды. Звёздныйде да Шалушка сууну иги кесекке кётюрюлгени кыайгы этдиргенди. Болум бла жеринде шагырейленир ючюн Чегем районну администрациясыны башчысы Юра Борсов, Хушто-Сыртда болуп, тегерек-башха кыараганды. Ол, эм биринчиден, ыркы келген участканы топуракдан бла ташдан тазалап, тийишли халга келтирирге бюрганды.

Бююнлюкде автомобиль жоллагы кыараган «Управдор» подряд организацияны келечилери проблемалы жерледе кыыстау ишлеп кюрешедиле.

Хауа болумну тюрлениуюу бла жоллагы эмда башха социал магғаналы инфраструктурага да заран жетсе, оператив халда аварияланы кетерирча энчи службала дежурство бардырадыла.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Шимал Кавказ кюн сайын

Жарлылыкдан кытулуру умутлудула

Ингушетияда сегиз жылны ичинде жарлыккыны 2,6 кереге азайтырга деп, аллай борч салыннганды. 2030 жылга дери жарыланы санын бююнлюккю 35,1 процентинден 13,1 процентге дери тюшюрюрге керекбиз, дегенди республиканы урунуу министри Хаджибеккир Муталиев.

Ал кезиуде регионну оночулары жарлыккыны азайтыу жаны бла этерик мадарладан бири – социал келишимле кийириудю. Быйыл ала 622 юйюр бла 47,2 миллион сомга этилгендиле. Кыралны болушлугууну хайырындан юйюрле фермерлик неда энчи предпринимательлик бла кюреширге онг табаллыкдыла, алай бла уа кыолайлыкыларын да ёсдюраллыкдыла.

Эм учуз юйле – Дагъыстанда

Росстатны шартларына кере, быйылны биринчи кварталында жашау журтланы кырулушларыны баггалары бир квадрат метр ючюн былтырны ал кезиунден эсе 11,5 процентге кётюрюлгендиле. Былтырны башында «квартат» 42 962 сом турган эсе, быйыл ол 47 925 сом болганды.

Кырулушну багасы барысындан да улуу Чукот автоном округдады (бир квадрат метр ючюн 196 056 сом). Сахалин областыда "бир квадратха" кырулушчула 82 857 сом кыоратадыла, Москвада – 78 636 сом.

51 регионда уа бир метрни кеси багасы Россейде орта багаладан эсе учузду. Жашау журтланы кырулушлары бек учуз келгенледен бирлери уа Дагъыстан (28 016) бла Чечендиле (29 814).

Солугъанла бизни тийрелени сайлайдыла

Табийгатда солууну сюйгенлени асламысы Шимал Кавказы сайлайдыла. Аны ызындан Карелия бла Байкал кёл барадыла, Алтай а тизмени бек ахырындады. Бу шартланы жолоучулыккыны сервисы жаны бла OneTwoTig биригиу келтиргенди.

Шимал Кавказ табийгатта солурга сюйгенле сайлаган алты жерни тизмесинде биринчиди. Бизни тийреледе болганланы 100 проценти бери келип солугъанларына сокыранмагандыла. Туристле артыкыда бек хауаны тазалыгын, табийгатны таматашалыгын, спорт бла кюреширге улуу онгла болганларын жаратхандыла. Кертиди, сервисни осаллыгын да жашырмагандыла.

Энтга беш Жигитге – сын ташла

Чеченде Улуу Ата журт урушда кишилик этгенлери ючюн Совет Союзну Жигити деген атха тийишли болган бешуелени атлары унутулмазча этилгенди. Кадыров Ахмат хажини атын жюрютген Махтаулуккы эсертме комплексинде Ибрайхан Байбулатовну, Канти Абдурахмановну, Гога Агамировну, Иван Бочаровну бла Константин Абуховну таш суратлары салыннгандыла.

Ата журтну кыоруулауда жигитлик этгенлени атлары эсе кыалырча этиуну проектин Россейни аскер-тарых биригиуюу бла Чеченни Маданият министерствосу бардырадыла. Былтыр доммакы бюстла Совет Союзну Жигитлери Мовлади Висаитовха, Ханпаша Нурадиловха, Александр Алейниковха, Хансултан Дачиевге бла Шетийель Абрамовха салыннгандыла.

Информация агентстволаны билдириулерине кере **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлаганды.

Сый берүү

Иш кёллүлүгү, тирилиги бла махтау тапханды

Бу кунледе КъМР-ни Парламентинде республиканы Кыраллыгыны кюнүне жораланып саугъалау болганды. Бет жарыкты ишлегенлени бир кыауум адам законла чыгарыуучу органы Сыйлы грамотасына тийишли кёрюлгендиле. Аларында уа Газаланы Байдуллахны жашы Масхут да болганды.

Ол ЛДПР партияны Кыбарты-Малкъарда бёлүмюнде кеп жылланы тири ишлеп келеди, КъМР-ни Парламентини депутаты да болуп турганды. Школчуланы эмда жаш адамлары араларында таугъа ёрлеуден, жыгышыудан, боксдан, шахмат, шашкаладан да ойнаудан эришиуле кыраганды, алада хорлагъанланы саугъалаганды.

Газа улу Кыбарты-Малкъар кырал университетни тарых факультетин жетишимли бошаганды. Болсада ёсюмлю, спортну кеп тюрлюлери бла кюреше келген, кырауулу жаш кесини кюнүн юриспруденцияда сынар мурат этип, Россей Федерацияны Ич ишле министерствосуну Ставропольда юридический институтуна киргенди. Андан кыайтып келгенден сора уа, ол иги кесек жылны ич ишле органлада кыуллук этгенди.

Аны урунуу китапчыгында жаланда эки жазыу

барды: КъМР-ни Ич ишле министерствосуну аппаратында бла Черек районну ОВД-сында ишлегени. Китапчыкыны кыалган бетлеринде уа – саугъаланнганыны юсюнден жазыула: РФ-ни МВД-сыны, КъМР-ни Парламентини, МЧС-ни, Черек РОВД-ны белгилери.

Солуугъа Масхут милицияны подполковниги деген чында чыкыганды. Болсада ол бир кюн да бош турмаганды. Кеп заманын ёсюп келген жаш тёлнюю таза ниетлиле, спортну суйгенле болуп ёсерча этиуге береди. Аны бла бирге уа КъМР-ни Баш сюдюнде квалификациялы комиссияны члениди. Черек районда жашагъанла уа ол быыл да айыруулага ЛДПР партияны атындан кыатышырын тилегендиле.

Алгъараклада уа Газа улугъа Россей Федерацияны Федерал Жыйылууну Федерация Советини таматасы Валентина Матвиенко кыол салгъан Ыспас кыагыт келгенди. Пандемияны хатасындан ол иесине кечирек берилгенди. Аны Масхутха бере, КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова мындан ары да тутхан ишинде жетишимле болдуруун суйгенин билдиргенди.

Масхут юй бийчеси Зухура бла бирге юч кызы

да ёсдюргенди. Алары барына да бийик билим алдырганды. Бусагытда кызыла кеслери сабийле ёсдюредиле. Беш да туудугъу уа Масхутну бла аны юй бийчесини кез жарыгыдыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

СУРАТДА: Татьяна Егорова Газаланы Масхут бла.

ИТИНИУЛЮК

Жюзюп, Босфорну бир жанындан башхасына ётгенди

Хасаниячы жашла кеп жерледе спорт бла атларын айтдырып келедиле. Ала келтирген хорламла бла жаланда ала кеслери, ахлу-жууукъ, алары юйретген тренерле угъай, саулай малкъар халкыбыз да ёхтемленеди. Ол жетишимле бу махтаулу спорт школну, элни, миллетибизни да тарыхына жазылып барадыла.

Боташланы Азнаурну уланы Ибрагим, спортну кеп тюрлюсю бла шагъарейди. Бу кунледе уа ол бизни жюзюп, бир бири ызындан алчы жерлеге чыкыганы бла кыуандырганды. Бютюнда ол профессионал спорт бла кюрешмегенин эсге алсакъ, аны хорламы артыкыда багъалыды.

Ол Нальчикде тууганды, ёсгенди, Хасанияны 16-чы номерли школунда окугъанды. Аны айырмалы (алтын майдал) бла бошаганды. Ал атламлары алай жетишимли болгъан жаш ата-анага, жууукъ-ахлууга да ахшы умутла этдиргени туурады. Ол 2011 жылда Санкт-Петербургда кетип, анда Россейни миллет излем бла байламлы бийик окуу юйлеринден бирине – Информатика технологияла, механика эм оптика университетни (СПбГУ-ИТМО) информатика-технологияла эм программирование бёлүмюне киргенди. Таулу жаш 2015 жылда аны бакалавриатын тауусханды, 2017 жылда уа анда магистр диссертациясын да кыоруулаганды. Алай бла Ибрагим бююннге жарагъан усталык алганды. Дипломунда «Разработка корпоративных информационных систем» деп жазылады.

Урунуу жолун ол Санкт-Петербургда Digital Design (Цифровой дизайн) компанияда башлагъанды. Аны анда электрон документлени айланыуларыны системасын кырагъан, жангыртхан, айнытхан бёлүмге алгандыла. Бююн ол аны таматасыды. Ол ишчи кыауум Россейни толтуруучу властыны органларыны асламысында документле бла ишлеуно автомат халда бардырыуу жалчытадыла. Сёз ючюн, компьютерлени, Интернетни юсю бла ишлеген, башха МФЦ, Госуслуги дегенча программаланы жашауда бардырады. Аны бла хал-

кыбызгы таплыкыга деп жарашдырылган электрон службаланы айыпсыз, тохтаусуз ишлеулерине себеплик этеди.

Ибрагим жаш адамды, алай а тестирование программаланы жалчытыуу юсю бла бу компанияда кыралгъан инженерле хазырлагъан школну устазыды, анда профессионал команданы да сертификациялы таматасыды.

Ол бусагытда, алда айтханыбызча, спортну сууда жюзюп тюрлюсю бла кюрешеди. Бююннге жетишимлери да аны бла байламлыдыла. Боташ улу 2019 жылда Санкт-Петербургда Петропавловская крепость сюелген тарыхлы жерде Неваны бир жагысындан башхасына дер (эки километр бла ючжюз метр) ким алга жюзсе да деп кыралгъан эришиуледе хорлаганды.

Бу ишни кырагъанла, жаш адамны жетишимлерине эс буруп, аны Нижний Новгородда баргъан аллай эришиулеге чакыргандыла. Анда, Волганы бир жанындан бирси жанына ётуп, юч километр жюзюп, хорлаганды Ибрагим.

Быйыл августда спортну ол тюрлюсю бла кюрешгенле Ибрагимни Стамбулда Босфор богъазда баргъан континентал эришиулеге чакыргандыла. Боташ улу анда проливни бир жанындан бирси жа-

нына жюзюп (алты километр бла жарым), «Континентальный пловец» деген даражалы атха тийишли болганды.

Бу жетишимлерини юсюнден ушакъ эте келгенде, Ибрагим спортну бу тюрлюсюн нек сайлагъаныны юсюнден былай айтады: «Юч жыл мындан алга мен быллай узакылыкка жюзе билмей эдим. Сынауум – бассейнде жыйырма беш метр. Иги жюзерге юйренирге керекме деген оюм а Португалияда болгъанымдан сора эсиме тертеркеле башлаганды. Анда серфинг бла баргъанымлай, бир уллу толкунну тубюне тюшеме да, тегерек айландырады ол мени. Аллай спорт бла кюрешгенледе ол болумга «Washing Machine» - «Быстыр жуугъан машина» дейдиле. Кесикесиме келип, чыгъа башлайма да, жангы толкун жабады. Амал этип, Аллах болушуп, андан чыгъама да, ол толкунла бир жанына сызгъан кыанган таба жюземе. «Иги жюзерге юйренирге керекме», – деген оюм акылымда, ол кыанганы да тутуп, жагъага жюзюп бара туруп тууганды...»

Айхай да, не иште да, бийик жетишимле болдуруун ючюн, адам кеп кюреширге керекди. Анга умутха жетиуде артха турмау, кыатылыкъ, низам да кыошулсала уа, хорлам кесин сакълатмайды.

Ибрагим халкын суйген адамды. Ол «Эльбрусид на Неве» деген жамауат биригуню ишине тири кыатышады. Анда кыарачай-малкъар халкыны маданиятын, адет-тёрелерин жайыуда этген кыошумчулугу ючюн «Жамауат иш» номинацияда «Признание» деген саугъага тийишли болганды.

Ма аллай махтаулу жаш ёсдюргендиле кыурулушчу инженер Боташланы Ибрагимни жашы Азнаур бла аны жашау негери, Хасанияны школуну математикадан устазы Хутуйланы Юсюпню кызы Жансурат.

Ибрагим ишинде, спортда да жетишимлери бла бизни энтта да кеп кере кыуандырылыгы баямды. Сау айлансын!

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Флешмоб

Сабийлеге кыоркыуу чыкымазча

Билимни кюнүнде Нальчикни окуучулары «Водительле! Сакъ болугъуз! Сабийле мектепге барадыла!» деген чакырыуу бла флешмоб бардыргандыла. Бу ишге Нальчикни ГИБДД-сыны таматасы полицияны майору Вячеслав Агеев да кыошулганды.

Акцияны мураты жолда кыоркыуусулуккуну жалчытыуду. Окуу жыл башланганлай улоугъа сабийлени жюрютген транспортла чыгарыкыдыла, гитчеле кеслери да жаяу жюрюрюкдюле. ГИБДД-ны келечилери эсертгенлерича, биринчи класслага баргъан жашчыкыла бла кызычыкыла машинала жюрюген жолланы кеслери алларына ётерге керек боллукыдула, аны ючюн абаданла гитчелеге кыоркыуусуз болумланы жалчытыргыа керекдиле.

Сабийле да биринчи окуу кюнлеринден башлап жолда жюрюню жорукларын билерча эм эсде тутарча Нальчикни баш автоинспектору Вячеслав Агеев алагъа «юй-мектеп-юй» кыоркыуусуз маршрутну юсюнден айтханды.

Хунерлик

Хар суратда –
ЭНЧИ ЫЗ

Республиканы Кыраллыгыны кюнүне жораланып, Нальчикни солуу паркында художниклени бла сурат алычуланы чыгармаларыны "Кесини ызы" деген төрели көрмөчлери ачылганды. Аны КМР-ни Культура министрствосу, республиканы Миллет музейи, Кыабарты-Малкьарда суратлау искусстволаны А.Л.Ткаченко атлы музейи да кырагандыла.

Анга кыараргя көп адам келгенди, аланы араларында абаданла, гитчеле да бар эдиле. «Бу суратланы көргөнни кезю жарымай, жүреги кыуанмай кыаллык туююлдо. Бююн бери келгениме бир да сокыранмайма, бир-эки суратны сатып окуна аллык эдим, сатмайла ансы», - дегенди "Маяк" санаторийде солуп турган москвачы Владимир Борисов.

Көрмөчө КМР-ни Художниклерини союзуна киргенлени, профессионал суратчы-

ланы да ишлери бла бирге, искусствону бу тюрлюсюнде биринчи, алай таукел атламла этгенлени да чыгармаларын көрмөчө болук эди. Аланы асламысы арт жыллада алынганладыла эмда жазылганладыла. Суратланы араларында республикада белгили артистлени портретлери, тауланы, тюзлени, череклени, агычланы жылны тюрлю-тюрлю кезиулеринде ариулыкларын көргюзтген ишле да бар эдиле. Сёз ючюн, Александр Падва артистлени сыфатларын уста ишлеу бла атын айтдырган эсе, кыарындашла Михаил бла Дмитрий Пузенкола лирикалы тарихлени, эрттенлик туманны, таулада кюз артын, Ирина Шинунова уа Лепешинскийни ююн, дагыда башхаланы аламат суратлагандыла.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алганды.

Бахсан ауузу бла ёрге бара, Тырнаууздан юч-тёрт кычырым ётгенлей, Бахсан сууну сол жанында, ариу кюнлюм бетде, тик кыяны аллында оюлган көп таш хунала, юй-журт мурдорла керебиз.

Ала суу жагдадан башлап, кыя этегине дери жетдиле. Ол, аты таурухлада айтылган, бурунгу элибиз Эл-Журтду. Элни баш жанында уа, ичине мал кирмезча кыаты бегитилип, кыбырстанны да керебиз.

Элге көнгөн кыарасанг, гитче жерчикге ушайды. Алай кыатына жууук барсанг, аны уллулугу, эркинлиги көрүнөди. Тюзлю-тёшлю жерлери да бар. Шимал жаны Кыоргашин тауга тирелип тохтайды. Кыбыла жаны бла уа, тарны экиге бёлюп, чокырак тамычыланы тауусулмазлык жырларын айта, Бахсан череги

гъан хунала, юй мурдорла турадыла, озган жашауну шагъатларыча. Тёгереклерин юлкюле, чырпыла, чыганала басхандыла. Кюйдоргюч, тюртю, назы терекле, артишле ёседиле. Анда-мында бир шаптал терек да сюеледи.

Аланы ичлери бла ётюр, кыягя тирелгинчи бардык. Алайда кыаланы оюлган кыабыргасын көрдюк. Кыалынлыгы метрден артыкды. Бир мюйюшю игирек санланыпды. Бийиклиги эки метр чаклы болур. Тюп жаны уллу ташла бла кыаланыпды. Баш жанындагыла да бир аз гитчеракыладыла. Раствор, бетон жокъ, улхузу бла кыаланыпдыла.

Оюлган журтха кыарай, баям, анга ырхы зараны жетген болур деригим келди. Нек дегенде кырыны

лык туююлсе. Биз да иги кесек айлангандан сора тапханбыз. Ол бийчени биринчи кыаласыды, эсе да андан кыалган ызла.

Кюн кызыу эди. Нёгерим да, мен да алайда бир аз олтурдук. Бийикден Бахсан черегине да кыардык. Аны ташны ташха ургун тауушу, кыя кызын уята, битеу ауушха эшитиледи. Оюлган кыалалагя кыарай: «Жарсыулу соймекликни оюлган кыалалары», - деригим келди.

Ариу тиширууну кыадарына тынгылай кетсенг, ол акыл келеди. Сабийлей урланып, юйюнден-журтундан айырылып, бир бири ызындан юч кыарындашха эрге барып, аланы бири бла да насыплы болмай, ахырында бу тийреледен да узак кетип, ахыр жолун жангызлай кенге тапханды.

Кыаланы кыатында олтуруп, Гошях бийчени аны эрлерини юслеринден сагыш этдим. Ким биледи, былагя бир аман кыаргышмы жетген болур эди деригим келди. Алай да болур, сабийи урланган ана, жүреги кызып, айтхан болур эди. Урланган кызычык ёсюп, кез кыаматхан ариу жан болган эсе да, кыадары жарсыулу эди.

Сюймекликни оюлган кыалаларындан кыарасанг, эл саулай, кыол аяздача, туура көрүнөди. Эл дегенде да, андан кыалган жаланда аты, оюлган хуна ызла эм озган заманланы шагъатларыча, сир кыатып турган, кыабырстанны мермер сын ташлары.

Гошях бийче бла байламлы дагыда бир-эки жер атны сагынайык. Кыаладан бир аз берлак келгенлей, кенг атлауучла бардыла. Ала да кыягя тиреледиле. Табийгъатдан чыкыганга угъай, тюз да кыол бла ишленгенге окуна ушайдыла. Башлары, жанлары да сыйдам, тюз да сюрме бла жонулганча. Алагя уа Гошях бийчени атлауучлары дейдиле. Бийче ала бла ёрге барып, кыя ортасында ыранга чыкыганды. Алайда сары эрикле ёседиле. Алагя уа Гошях бийчени терек бахчасы дейдиле.

Көп жылла мындан алда, тюзюрек айтханда, он-жетинчи ёмюрню ал жылларында, бийче терек бахчасына чыгып, кёт жыйганды. Алгын алайда гитче алмачыкыла ёсген хапар барды. Бююнлюкде уа – сары эрикле. Бийчени жашауну юсюнден кысыха айтханда аны урлап келген Кыамгютбий болган эсе да, жаш ауруп ёледи. Бахсан сууну онг жанында, уллу жолдан узак бармай, ариу дуппурну башында, ташдан кыаланган кешене барды. Ол Кыамгютбийни кешенесиди. Жаш анда асыралганды. Аны бийче кеси ишлетген хапар барды.

Арта Гошях Кыаншаубийге эрге чыкыганды. Арада уллу соймеклик да болганды. Жарсыугя, Кыаншаубий зар адамланы хаталарындан, кыйн ауруу тийип, андан дарман излей кетип, ызына кыаймай кыалады.

Андан сора бийче Кыарачайгя кёчюп кетеди. Эки эрини гитче кыарындашлары Гелястанлары келип, аны бла кыауум жыл бир юйюр болуп жашаганды. Ахыр жылларын а Гошях Кыарт-Журт элде ётдюргенди. Ёлгенден сора анда асыралганды. Бир жол кыарачайлы шуёхум бла ол элге барган эдим. Анда, Кыобан сууну сол жанында бурунгу обала бардыла. Аланы араларында ак кешене сюеледи. Шуёхум ол Гошях бийчени кешенесиди, деген эди.

Бийчени жашауну юсюнден жыр да барды. Эрттеден бери халкыда айтыла келеди. Бююнню назмучуларыбыз да, жырларына кыоша, бийчени ариулугун эсгердиле. Гошяхны жарсыулу кыадары көп ёмюрлени халкы аууздан айтылганлай келеди.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Журтубуз

ЭКИ
ОЮЛГЪАН
КЪАЛА

тенгиз таба ашыгышлы барады. Бурун заманлада былайда ариу жашау кыайнаганды. Эллиле мал тутхандыла, сабан сюргендиле, жигит жашла жортуулгя барып, кишиликлерин сынагандыла.

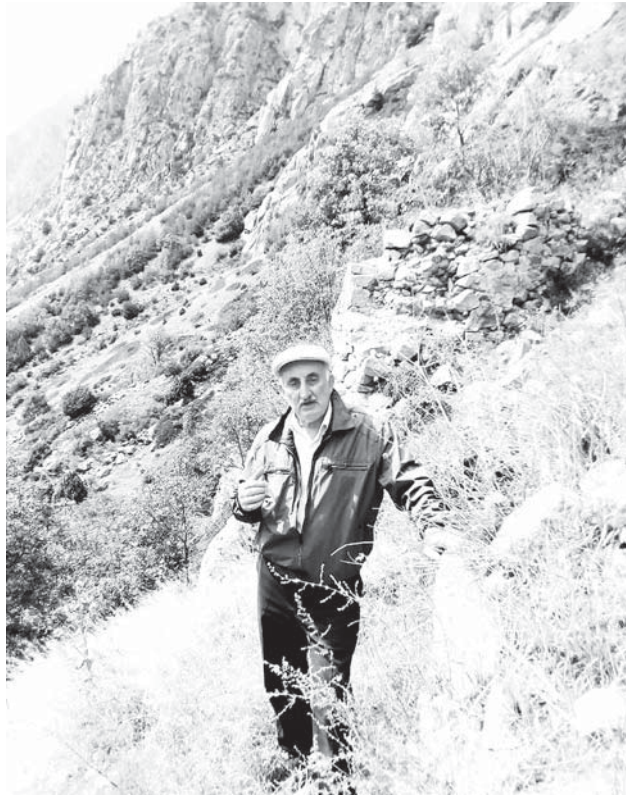
Ёмюрлени саркыуунда көп белгили адамла жашай келгендиле бу элде. Ол санда Кыарачайны кыраганды деменгили Кыарча, Кырымшаухалланы бий Бекмырза. Аны жашлары Элбуздукъ, Кыамгютбий, Кыаншаубий, Гелястан, айсуратлы, кюн сыфатлы Гошях бийче.

Бу журтдан аладан сора да чыкыгандыла атлары айтылган инсанла. Алай бу хапарыбызда биз бий Бекмырзаны жашларыны бла Гошях бийчени юсюнден эшитгенибизни, билгенибизни айтайык.

Башында да айтдык элни баш жанында оюлган кыаланы юсюнден. Эрттеден бери анга барыргя акыл этип тура эдим да, бу кюнледе ары жетип келдим. Бир нёгерим барды. Экибиз да ашыкмай, акырын-акырын, сёдегей-сёдегей бара, бирде оюлган хуналаны юслери бла, чыганала ичлери бла ётебиз. Оюлган журтлагя кыарайбыз. Сейир этесе, быллай тик жерде адамла кыалай жашаган болурла, кыалай ишлеялган болурла аллай бир журтну деп. Ол бийик, тик жерлеге ташланы да кыалай ташыган болурла. Аланы араларында уа бек уллулары да бардыла. Адам бийиклиги чаклы окуна.

Дагыда бир сейири. Ташланы асламысы жонулдула. Журтланы мюйюшлери да тюз кыаланадыла. Иги устала ишлегени көрүнөп турады. Ол кырулушчула салта, чёгюч, темир чюйле хайырланганларыны шагъаты.

Кыйын болса да, бир кезиуде былайда жашау кыайнаганды. Тёшледе, сыртлада ташдан кыаланган юйле, журтла сюелгендиле. Тюзюрек жерлеринде уа адамла мирзеу ёсдюргендиле. Бююнлюкде уа, оюл-

Гошях бийчени кыаласыны кыатында.

аллында ишленгенди. Аллай жерледе уа бир жыл кыалса да, он-жыйырма жыл озса да, бир кезиуде уа ырхы келмей кыалмайды. Кыаланы ичи да ууак зыгырдан толупду. Ол да ырхы келгенни бир билгисиди.

Бу журтха Гошях бийчени экинчи кыаласы дейдиле. Аны кыатында бир аз олтуруп, кыаланы, аны иесини юсюнден да көп сагыш этип, кыол аяздача көрүнген эски элибизге да кыарадык. Сора бу бийчени экинчи кыаласы эсе, аны биринчиси да бу тийреде болургя керекди деп, аны излеп башладык.

Тик кыяны ырбыны бла энишгерек келип, кыя ташладан кыаланган кыабырганы тапдык. Узунлугу он метрден артык, бийиклиги да метр бла жарым болур. Кыабырганы кыалынлыгы да метрден артыкды. Ич жаны, тышы да тюз кыаланыпдыла, ташла да бир бирлерине кысыдырыкыла бла бегитилип.

Кыабырганы юч жаны ташдан кыаланыпдыла. Тёртюнчю жаны уа бийик, тик кыяды. Бир кезиуде былайда таш кыала сюелгенди. Хунаны аллында оюлуп турган ташла анга шагъатдыла. Кыяны башындан ташла юзюлюп, ала ойган болурла.

Аны бери жаны кыалын юлкюледиле. Тюзюнлей аллына барып кыалмасанг, жанындан кыарап көрал-

Комиссия

Акылбалык болмагъанлагъа кыайгырыуу бла

Черек районну жер-жерли администрациясында бу кюнледе акылбалык болмагъанлагъа ишлери эмда сабийлени эркинликлерин кыоруулау жаны бла комиссияны кезиулю жыйылуу болгъанды. Анга район администрацияны башчысы орунбасары кыулугун толтургъан Тареза Эфендиева башчылык этгенди.

Комиссияны кыауумуна киргенле 13 соруугъа кыарагъандыла, ол санда быйылны биринчи жарымында Россей Федерацияны законна тийишлиликде ата-аналаны, акылбалык болмагъанлагъа административ жууапха тартыуу бла байламлы материаллы сюзгендиле, дагыда акыл-

балык болмагъанлагъа этген бузукълукъ ишлеге да аслам эс бурургъа кереклисин чертгендиле.

Чыгып селешгенле сабийлени жашауларын, саулукуларын, кыоркыуусулукъларын жалчытуу жаны бла этилген мадарланы магъаналыкъларын чертгендиле, алагъа айтып анылатыуу жаны бла ишлеген битеу службала ол затлагъа бек сакъ болурларын эмда ата-аналаны да бу ишлеге кыатышдыргъа кереклисин белгилегендиле, деп билдиргендиле бизге Черек районну администрациясыны пресс-службасындан.

Люба АДИЛОВА.

ПЕНСИЯ ФОНД

Битеу соруулагъа – юйден чыкмай жууапла

Сакъатланы федерал реестри – уллу информация системады (ФГИС ФРИ), анда законнга кере сакъатлык берилген адамланы, ол санда саусуз сабийлени да юслеринден толу информация бериледи. Аны бла гражданла кеслери, власть органла да адамланы бу кыауумуна тийишли социал жумушла бла жалчытханда хайырланыргъа боллукъдула. Сора, ол документлени бир органдан башхасына элте заманны тас этиуден да сакълайды.

ЭНЧИ КАБИНЕТ

ФРИ-ни мурдорунда sfri.ru деген сайт жарашдырылгъанды. Сакъатлык болгъан инсан анда, эм алгъа, энчи кабинетде берилген онлагъа кыараалыкъларды.

Анда инсанны кесини юсюнден даныйле, сакъатлык кыайсы кыауумда эм аны сылтаууну юсюнден билдириуле бардыла. Инсан сайтны юсю бла анга медицина, профессионал, социал реабилитация эм абилитация жумушланы, ИПРА-гъа кере ишле кыалай толтурулгъанларыны, гражданиннге медико-социал экспертизаны протоколуну, сакъатлыкны номерин эм аны болжалыны юсюнден билаллыкъларды. Андан тышында чекленген онглары болгъанланы пенсия эм дарманла бла жалчытуу, социал эм Роструд жаны бла телеуле, санатор-курорт багыруу бла байламлы да аслам хайырлы информация табыллыкъларды.

Энчи кабинетде инсан билим

бериу программаланы, сакъатланы иш бла жалчытууну юсюнден да информацияны керлюкдю. Анга тынчылыкълар сайтны юсю бла пенсияны алыр ючюн эм социал жумушланы кыаууму берилрча заявленианы толтурургъа жарарыкъларды.

САЙТЫ

Энчи кабинет бла хайырланып башлар ючюн, кырал жумушланы порталында - www.gosuslugi.ru бла Идентификацияны эм аутентификацияны бир системасында (ЕСИА) эсепге турургъа керекди. Инсан эсепде бар эсе, ФРИ-ни сайтында энчи кабинетте киргенде логинин бла паролун жазаргъа тийишлиди.

Сакъат сабийни энчи кабинетине аны законлу келечилери да кираллыкълардыла. Ол саусуз балагъа кыарагъан адамгъа сакъатны эркинликлерин толтурургъа, аны законлу сейирлерин кыорууларгъа болушурукъларды.

Сайтны аналитика бөлүмю уа гражданлагъа, жамауат ор-

ганизациялагъа да таплыкъларга жарашдырылгъанды. Анда не тюрлю статистика информацияны – жыл санларына кере кыалай сакъат болгъаны, ала кыайсы кыауумлагъа киргенлерин эм башха даныйлени – табаргъа боллукъду.

ФГИС-ге информация талай жерден келеди: медико-социал экспертизаны федерал бюросундан, Медико-биология федерал агентстводан, Пенсия эм Социал страхование фондладан, Билим бериуге бла илмугъа надзор этиу федерал службадан, Урунуу эм иш бла жалчытуу жаны бла федерал службадан, Россейни Саулукъ сакълау министрствосундан, субъектледен.

ФЕДЕРАЛ

РЕЕСТР-СМАРТФОНДА

Сакъатны энчи кабинетине жангызда компьютерден угъай, смартфондан да кирирге боллукъду. Ол мурат бла энчи приложение жарашдырылгъанды, аны аты былайды - «ФГИС ФРИ».

Аны хайыры бла башда сагынылгъан кеп жумушну тамамларгъа боллукъду, ол санда федерал реестрини порталында чыгъа тургъан даныйлени керюрге да жарарыкъларды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

САМБО

Кыаруларын, усталыкъларын да сынагъандыла

Нальчикде аскер самбодан Россейни Миллет гвардиясыны бөлүмлерини араларында СКФО-ну чемпионаты бардырылгъанды. Анга Ставрополь

араларында спортну 8 устасы, спортну устасына 12 кандидат да болгъандыла.

Битеукоманда эсепде Чеченден аскерчиле хорлагъандыла,

хорлагъандыла. Шимал Осетия-Аланияны управлениясы экинчи жерни алгъанды. Кырачай-Черкесники уа – ючюнчю болгъанды. Хорлагъанланы кыуанчлы

крайда, Шимал Осетия-Аланияда, Дагъыстанда, Чеченде, Ингушетияда, Кырачай-Черкесде бла Кыбарты-Малкыарда управлениядан 15 команда кыатышхандыла, гежефлени

Ставропольну кыаууму – экинчи, Зеленокумскну кыуу уа ючюнчю жерни алгъандыла.

Управленияланы араларында эришиуде уа республикабызда управленияны аскерчилери

халда Росгвардияны Кыбарты-Малкыарда управлениясыны башчысыны орунбасары полицияны полковниги Мурат Мешев, ОМОН «Вершина» бөлүмнү командири, полицияны полков-

ниги Руслан Шапаров, СОБР «Эльбрусну» командири, полицияны полковниги Сергей Кочка бла боксдан федерациябызны президенти Нажмудин Бербеков алгышлагъандыла. Мурат Мешев чемпионат бийик даражада кыуралгъанын бегилегенди. Бу турнир сизни кыаруугъазуу бла усталыгыгызны ачыклагъанындан тышында, ишигиз бла байламлы борчланы толтургъанда керекли ышанланы кючлерге себеплик этеригине ышанама, дегенди ол.

Алчы жерлеге чыкыгъан аскерчилеге грамотала, кубокла бла майдалла берилгендиле. Нажмудин Бербеков да алагъа дагыда кимнола саугъалагъанды. Росгвардияда кыулукъ этгенлени араларында спортну айнытуугъа уллу кыйын салгъаны ючюн а ол Европаны беш кере чемпиону, Россейни он кере чемпиону, дуняны да юч кере чемпиону Нурмухамед Бесланеевге спорт керекле бергенди.

Чемпионатда хорлагъанла округну атындан ведомствону битеу кырал турниринде сермеширкидиле, ол а бу айда Москвада боллукъду.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Сакълыкълар

Кыоркыуусулукъларну дерслери

Төреде бола келгенича, окъуу жыл башланганы бла МЧС-ни регионда Баш управлениясыны келечилери мектепледе кыоркыуусулукъларну дерслерин бардырадыла.

Бу жол да ала, школагъа барып, сабийле бла тубешгендиле, от тышгенде не этерге керек болгъанларын анылатхандыла. Бу ишни борчу жай солудан кыайтхан окъуучулагъа кыоркыуусулукъларну жорукъларын эсгертиудю. Инспекторла алагъа огнетушительле бла кыалай хайырланыргъа керек болгъанын кергюзгендиле, жана тургъан мекамдан

терк чыгаргъа юйретгендиле.

Сёзсюз, энчи эс биринчи класлагъа келгенлеге бөлүнгенди. Кыутхарычула гитчеле, ала аныларча жумушакъ халда, школда, эшикде, юйде да от тышмезча кыалай жорукъланы толтурургъа кереклисин айтхандыла.

Окъуу жылны ичинде инспекторла республиканы от тышоуге кыажакыутхарыу службасыны келечилери бла бирге юйретиу-профилактика ишни тамамлагъанлай турлукъдула.

Бизни корр.

Бушуу

ГУСЕЙНОВ Олег Мусович

Кыабарты-Малкыарны маданиятына уллу бушуу сынаргъа тышгенди. Жашаууну 69-жыллыгында театры эм кинону актёру, журналист, КъМР-ни сыйлы артисти Олег Мусович Гусейнов дунясын алышханды.

Кыабарты-Малкыар кырал университетде эм Театр искусствону кырал институтунда (Москва шахар) билим алгъан Олег Мусович урунуу сынамыны 35 жылындан асламысын М. Горький атлы орус драма театрда театр искусствогогъа жоралагъанды. Битеу аны жашауу тутхан ишине кертиликни, ёз республиканы игилигине кыулукъ этиюню юлгосюдю.

Олег Мусович журналистикада да ишлегенди – «Шимал Кавказ», «Газета Юга» газетледе. Аны республиканы жамауат-политика болумларыны юсюнден материаллары Кыабарты-Малкыарны окъуучуларына сейир эдиле.

Ахшы, огъурлу, фахмулу, игиликке итинген инсанны юсюнден жарык эсгертиуде Кыабарты-Малкыарны жамаатыны эсинде ёмюрлеге сакъланырыкълардыла. Уллу бушуу этип, юйюрюне, жуукъ-ахуларына кыайгы сёз беребиз.

КъМР-ни Маданият министрствосу, КъМР-ни Театрда ишлегенлерини союзу.

Транспорт

Нальчикден Москвага -
кыошакъ рейс

Бу кюнледе «Уральские авиалинии» компания Нальчикден Москвага рейслеге билетлени сатып башлаганды. Алай бла 150 адам олтурган Airbus A320 самолёт баш кюн Домодедово аэропортдан Нальчикке учарыкды, геюрге кюн а ызына кыайтырыкды.

Кыралны ара шахарына рейсле суррамга кере ёсе барадыла. Эсге сала айтсакъ, бююнлюкде Нальчикден Москвага Внуково бла Шереметьево

аэропортлагъа кюннге эки кере «Победа» эм ыйыкыга беш кере Внуково аэропортха «Якутия» авиакомпаниялары хауа кемелери учадыла.

Рейслени юсюнден толу информацияны «Уральские авиалинии» компанияны сайтында (www.uralairlines.ru) неда Нальчикни аэропортуну электрон бетинде (<http://nalchik-airport.ru/>) табарга боллукъду.

КУРДАНЛАНЫ Сулейман

Халкъ чамладан

Ол жашмы огъесе
къартмы эди?..

Тау ауузда айтылган бир-бир диалект сёлзлени ангыламай да кыоюрга боллукъду. Халкъда аллай айтыу жюрюйдю «Кюрегими да алып, атына да беккяхын атап тура эди» деп.

Аны бла байламлы бир болган ишни айтаймы. Кёчгюнчюлюкню кезиунде Кыргыстанда холамлыла, бахсанчыла да бир элге тышедиле. Ишлеялганла колхозда малчыла, сабанчыла болуп тохтайдыла. Тишируулары асламысы чюгюндюр ёсдюредиле. Танг аласы бла бахчага чыгадыла, аман хансны тазаладыла. Баразала орталары бла суу ийип сугъарадыла.

Холамлы кызы Зояны уа окъуу, билими барды. Аны уа бухгалтер этип конторга аладыла. Ариу тилли, кылыккылы таулу кызыга битеу эл хурмет этеди. Правленде жумушлары болган малкярлыла бек алга анга келедиле, оноулашдыла. Бизни Зоячык деп кыбултмай атын окъуна айтмайдыла.

Кюзге жуукъ анга сабий тууп ол юйде болады. Алгынны кыралы-

бызны байрамларындан бири, Улуу Октябрь революцияны кюню, жетеди. Жамауат эл ортасына майданга жыйылады. Кыагъанакъдан башлап гым-гым къартлагъа дери адам кёпдю. Ючайлыкъ жашчыгын кююнуна кысып, Зоя да келеди.

Майданны тебен жанында уллу тал терек ёсе эди. Тишируу аны салкынында тохтайды. Кюн ортага ара мюлкню, Эл советни кыулукчулары да жыйышадыла. Октябрь революцияны магъанасыны юсюнден айтдыла, ары келгенлени алгышлайдыла. Ызы бла школчула назмула окъуп, жырла айтадыла.

Ол кезиуде Зояны кыатына бир бахсанчы тишируу келди. Бир зат излегенча терек тегеригине кыарады. Сора сабийи бла турган тишируу таба бурулуп: «Э кыатын, беккяхынны иш кермедингми?»-деп сорду.

Зоя кыайдан билсин ол затны не болганын. Алга: «Кермегенме»,-дейди. Бахсанчы тишируу дагыда: «Бир бек керек эди, тапмайма кыайда эсе да»,-деп жар-

сыйды. Кююнунда кыагъанакъ болган тишируу бираз сагыш этди да, ол алайга келген чакъда кыауум адам алайтын ётген эдиле да, беккяхын дегенни аладан бири сунду. Сора ол адамны ызындан: «Кеси уа жашмы огъесе къартмы эди?»-деп сорду.

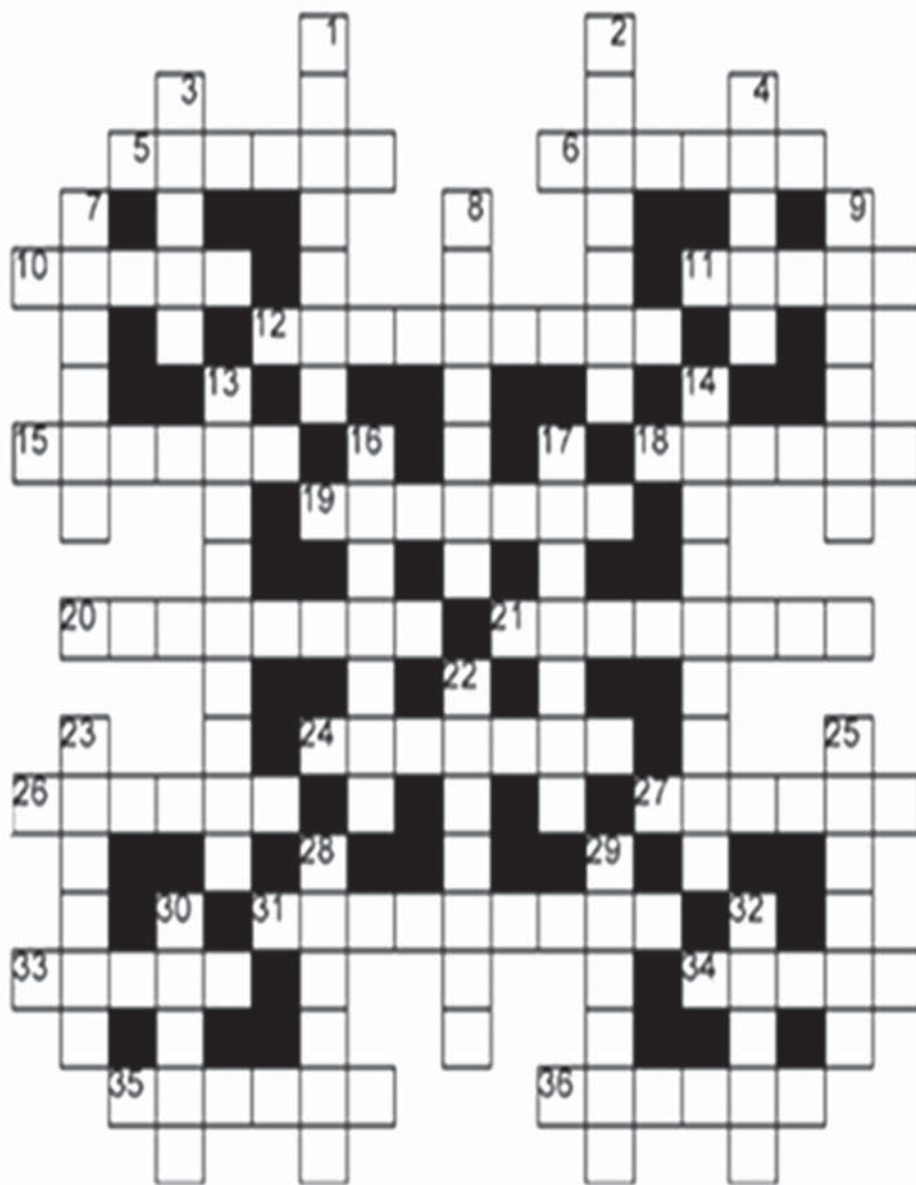
Кетип барган аны эшитгенде, сейир этип кыарады. Бир зат да айтмай негерлерини кыатларына келди. «Кызыла, эрге барган тишируу ауруса, сабий тапса сау болур,-дейдиле, бизни бухгалтерибиз а сабий тапханлы акыылдан шашып окъуна кыалганды. Харипчик, беккяхынны къартмыды, жашмыды деп кыалай айтырыксы!»-деди.

Аны эшитгенде, кызыла харх этип кюлдюле. Колхозну председателини сезюне тынгылап турганла, кюлкю тауушха бурулуп бурулуп кыарай эдиле.

Артда иш да бахсанчы тиширууну керселе негерлери: «Беккяхынны кергенмисе, экен, ол жашмы, къартмы эди, маржа»,-деп, масхара этип тургандыла.

ЛЕЙЛУН улу Х.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Юй башы. 6. Унутула турган улоучу. 10. Ат сюрюу. 11. Эрттегили уруш сауут. 12. Бахсан ауузунда тау. 15. Жамауат кесине кыошмаган адам. 18. Кыалтыратхан ауруу. 19. Адам ауушханда этилген гыржынла. 20. Кыйдан жюн алыучу. 21. Бир зат этерге кюрешиу. 24. Юйге кирген жердеги отоу. 26. Кёп тасха билген ундурукъ керек. 27. Жип. 31. Терек. 33. Ол кече жарык береди. 34. Исламда иги иш этиу. 35. Эси ауганнга аны ийисгетедиле. 36. Кыаты, кыалауурлу кыала.

ЁРЕСИНЕ: 1. Нарт батыр. 2. Терек. 3. Атны «чачы». 4. Жаны болганын бек кыыйнаган зат. 7. Кыада эчки аягы тохтаган жер. 8. Азиядан келген эт аш. 9. Бир элли адамын. 13. Жазыучу Залийханланы ... . 14. Тюрк халкылары белгили ашлары. 16. Эртте байлагъа иш этген малчыла. 17. Гюняхладан бири. 22. Ала кыш бла келедиле. 23. Кызыуда ким да аллай жерни излейди. 25. Кыар тюбюнде кырдык. 28. Чабакъ тутханда керек зат. 29. Магъана. 30. Жаяу жолчукъ. 32. Жылы жерде ёсген кёгет.

ГАЗЕТНИ 103-ЧЮ НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАННГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 5. Жаухар. 6. Юзейир. 9. Кыарча. 10. Чегем. 11. Юммет. 12. Чатыр. 16. Анака. 18. Жабалакъ. 19. Ахмадия. 20. Жангылыч. 21. Хапарчы. 22. Ашыра. 25. Жакъчы. 30. Аtima. 31. Сынау. 32. Жална. 33. Кыасмакъ. 34. Доммай.

Ёресине: 1. Чанчы. 2. Артек. 3. Кюрек. 4. Тирмен. 7. Мара. 8. Жерк. 13. Тасхачы. 14. Халимат. 15. Садакчы. 17. Ассылыкъ. 23. Шота. 24. Рамзан. 26. Алапат. 27. Чана. 28. Жылкы. 29. Марда.

Учредительле: Кыабарты-Малкяр Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зукура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малкяр регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмага «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере
19.00 сагыатда кыол салынады.
20.00 сагыатда кыол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Курданланы Сулейман - дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасарлары; Зезаланы Лида (1,2,3,4-чю бетле), Тёппеланы Залина (9,10,11,12-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1252 экз. Заказ № 1975
Багыасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru